

Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti

Hanke VM0151:00/07/02/2000

Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti VIRKE

Toimintakertomus 2007

31.1.2008

Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti VIRKE Toimintakertomus 2007

Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti Virke on toteuttanut sille Valtioneuvoston päätöksessä annettua tehtävää ylläpitämällä talousrikollisuuden ja harmaan talouden tilannekuvaa ja raportoimalla siitä tilannekuva- ja tilannekatsausraporteissa. Virke:n henkilöstöä on ollut mukana talousrikostorjuntaan liittyvän lainsäädännön ja viranomaisyhteistyön kehittämisessä osallistuen mm. talousrikostorjunnan johtoryhmän tai sisäisen turvallisuuden ohjelmaa valmistelevalle asiantuntijatyöryhmän työskentelyyn.

Näkyvimmin ja samalla myös operatiivisella tasolla, Virke:n toiminta eri viranomaisten harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan tukena on toteutunut erilaisten harmaan talouden analyysien, kartoitusten, impulssien ja tietoluovutuspyyntöjen käsittelyn muodossa. Näitä oli vuoden 2007 aikana n. 2.000 kappaletta.

Virke:n toimesta on käynnistetty vuoden 2007 aikana useita hankkeita, kartoituksia ja selvityksiä, jotka on tehty sen omin henkilöresurssein tai osallistumalla tieteelliseen tutkimustyöhön yhdessä eri oppilaitosten kanssa. Valmistuneita tai valmistumassa olevia hankkeita ja selvityksiä ovat mm. Tekesin tuensaajiin kohdistunut konkurssiselvitys, EU-autontuojien kartoitus, selvitys rikoshyödyn jäljitysryhmien toiminnasta ja tutkimus etävalittajien suomalaisasiakkaista.

Eräitä julkisiin tietolähteisiin perustuvia selvityksiä on teetetty ulkopuolisilla tutkijoilla. Näitä ovat mm. harmaan talouden vaikutukset sosiaalivakuuttamiseen, ulkomaisen työvoiman merkitys rakennusalaan sekä ulkomaiseen vuokratyövoimaan ja kansainväliseen maantieteen liikenteeseen liittyvät selvitykset. Virke:n henkilöstöä on osallistunut vuoden 2007 aikana eri viranomaisia koskeviin hankkeisiin ja niiden valmisteluun asiantuntijoina.

Vuoden 2007 aikana on valmisteltu voimassa olevan talousrikostorjuntaohjelman mukaisesti uutta lakia viranomaisten välisestä yhteistyöstä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa. Sisäasiainministeriön asettaman työryhmän esittämä uusi laki tulee säätämään viranomaisten välistä yhteistyövelvoitetta harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa sekä Virke:n toimintaa jatkavan viranomaisyhteistyökeskuksen toimintaa. Uuden lainsäädännön ennakoiminen on edellyttänyt nykymuotoiselta Virke:ltä valmistautumista tulevaa varten toimintojen suunnittelun ja analyysijärjestelmän kehitystyön muodossa. Vuosi 2008 käynnistää nykymuotoisen Virke:n viimeisen toimintajakson.

Helsingissä 31.1.2008

Markku Hirvonen
Projektipäällikkö

Janne Marttinen
Ylitarkastaja

1. VIRKE-LAIN VALMISTELU JA TULEVAN VIRKE:N TOIMINNAN SUUNNITTELUN ALOITTAMINEN	4
2. TALOUSRIKOLLISUUDEN TILANNEKUVA- JA TILANNEKATSAUSRAPORTIT	4
3. HARMAAN TALouden JA TALOUSRIKOLLISUUDEN TYÖRYHMÄTYÖSKENTELY	4
4. TIETEELLISET TUTKIMUKSET JA NIIHIN OSALLISTUMINEN	5
”KOHDUSTA HAUTAAN TUTKIMUS”	5
ETÄVÄLITTÄJIEN SUOMALAISIASIAKKAAT JA VUODENVAIHTEEN ARVOPAPERIKAUPAT	5
TILINTARKASTUKSEN MERKITYS KORKEAN RISKILUOKAN YRITYKSISSÄ	5
5. HANKKEET	5
TEKES – KONKURSSISELVITYS	5
EU-AUTONTUOJEN HANKE	5
EU-AUTOJEN PERINTÄHANKE	6
RAKSA-2008 - HANKE, VIRANOMAISYHTEISTYÖN VALMISTELU	6
SAATTOHOITOHANKE	6
ULOSOTTOTOIMEN TEHOSTAMINEN VIRANOMAISYHTEISTYÖNÄ	6
6. KARTOITUKSET	7
THAI – HIERONTAPAikkojen KARTOITUS	7
PIKAVIPPIYHTIÖT	7
KULJETUS- JA LOGISTIIKKA-ALAN KARTOITUKSET	7
ROMUMETALLIALAN TOIMIJAAT	7
VUOKRATYÖVOIMAYRITYKSET	7
KARUSELLIKAUPPOIHIN LIITTYVIEN ARVONLISÄVEROPETOSTEN PALJASTAMINEN	7
7. MUUT SELVITYKSET	8
SELVITYS RIKOSHYÖDYN JÄLJITYSRYHMIEN TOIMINNASTA	8
RANGAISTUSKÄYTÄNTÖTUTKIMUS	8
SOSIAALIVAKUUTTAMISEN LAIMINLYÖNNIT YRITYSTOIMINNASSA	8
KULJETUS- JA HUOLINTA-ALAA KOSKEVAT SELVITYKSET	8
ULKOMAINEN TYÖVOIMA RAKENNUSALALLA	8
ULKOMAINEN TYÖVOIMA SUOMESSA, ESISELVITYS	8
8. TIETOLUOVUTUSPYYNNÖT JA TAUSTAKARTOITUKSET	9
TIETOLUOVUTUSPYYNNÖT	9
YHTEISTYÖ POLIISIN TALOUSRIKOSTEN ESIKÄSITTELY-YKSIKÖN KANSSA	9
IMPULSSIT	9
9. ANALYYSIJÄRJESTELMÄKEHITYS	9
10. HARMAAN TALouden JA TALOUSRIKOSTORJUNNAN TIETOJÄRJESTELMÄ	10
11. KOULUTUSTILAISUUDET	10
12. KANSAINVÄLISET TEHTÄVÄT	10
13. VARAINSIIRTOVEROILMOITUKSET	11

1. Virke-lain valmistelu ja tulevan Virke:n toiminnan suunnittelun aloittaminen

- Virke:n henkilöstöä on osallistunut Virke-lain valmisteluun Sisäasiainministeriön asettaman työryhmän sihteerinä ja työryhmän jäsenenä.
- Virke:n henkilöstöä on osallistunut myös Virke-lain tausta-aineistojen valmisteluun.
- Virke:n henkilöstö on kokonaisuudessaan osallistunut tulevan Virke:n toiminnan suunnitteluun. Osa-alueina ovat mm. tapauskohtainen analyysi, joukkoanalyysi, talousrikollisuuden tilannekuva ja analyysijärjestelmien suunnittelun aloittaminen.

2. Talousrikollisuuden tilannekuva- ja tilannekatsausraportit

- Talousrikollisuuden tilannekuvaraportteja on ilmestynyt yhteensä 4 kpl v. 2007.
- Talousrikollisuutta ja harmaata taloutta koskeva tilannekatsaus on julkaistu osana KRP:n rikollisuuskatsausta.
- Virke on tuottanut aineistoa yritysturvallisuutta ja järjestäytynyttä rikollisuutta koskeviin tilannekatsauksiin.

3. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden työryhmätyöskentely

- Virke:n päällikkö on osallistunut talousrikostorjunnan johtoryhmän työskentelyyn johtoryhmän jäsenenä.
- Virke:n päällikkö ja projektiin sijoitettu PAKK:n edustaja ovat osallistuneet sisäisen turvallisuuden ohjelmaa valmisteleavan asiantuntijatyöryhmän työskentelyyn.
- Itäprojektin kokouksia on pidetty neljä kertaa vuodessa Virke:n tiloissa. Näihin on myös Virke-henkilöstöä osallistunut mm. sihteerin ja puheenjohtajan roolissa.

4. Tieteelliset tutkimukset ja niihin osallistuminen

”Kohdusta hautaan tutkimus”

- Virke-projektiin sijoitettu PAKK:n erikoistutkija on osallistunut ”Kohdusta hautaan, tuhannen rekisterin kautta - talousrikosasiain seurantajärjestelmän kehittäminen” - tutkimukseen. Mukana tutkimuksessa ovat Sisäasiainministeriö, Oikeusministeriö ja poliisin talousrikosten esikäsittely-yksikkö.

Etävälittäjien suomalaisasiakkaat ja vuodenvaihteen arvopaperikaupat

- Virke on ollut tukemassa kahta Helsingin kauppakorkeakoulun tekemää pro gradu tutkimusta. Molemmat tutkimukset liittyvät arvopaperikauppaan. Vuoden vaihteen arvopaperikauppoja koskeva tutkimus on valmistunut ja etävälittäjien suomalaisasiakkaita koskeva tutkimus valmistuu vuoden 2008 alkupuolella.

Tilintarkastuksen merkitys korkean riskiluokan yrityksissä

- Virke avusti ammattikorkeakoulu Helian opinnäytetyönä tehtyä tutkimusta tilintarkastuksen merkityksestä 100:ssä satunnaisotannalla valitussa korkean riskiluokan yrityksessä. Tutkimus valmistui vuoden 2007 joulukuussa.

5. Hankkeet

Tekes – konkurssiselvitys

- Virke:n henkilöstö sekä konkurssiasiamiehen toimiston edustaja kävivät läpi n. 60 Tekesin asiakkaiden konkurssia vuosilta 2004–2006. Hanke toteutettiin yhteistyössä Tekesin sisäisen tarkastuksen ja konkurssiasiamiehen toimiston kanssa. Hankkeessa havaittiin mm. se, että julkisia tukia on myönnetty yrityksille, joilla ei ole itsellään immateriaalioikeuksia kehitettyihin tuotteisiin. Poliisin havaintojen mukaan Tekesin asiakkaiden konkursseihin liittyy myös talousrikoksia tai vastuuhenkilöt ovat olleet rikoksesta epäiltyinä muissa yhtiöissä tehdyissä epäillyissä talousrikoksissa. Tuenmyöntäjillä on puutteelliset tiedonsaantioikeudet muilta viranomaisilta, joka vaikeuttaa tukien hakijoiden ja saajien valvontaa. Verotuksellisia häiriöitä ilmestyi konkurssiyrityksille pääsääntöisesti vasta tukiprosessin päätyttyä.

EU-autontuojien hanke

- Virke teki analyysin käytettyjä autoja EU-alueelta vuosina 2004–2006 tuoneista n. 500 yrityksestä. Analyysin tuloksena todettiin 109 valvontatarpeista toimijaa, joihin liittyy käytettyjen vertailutietojen (tullin autoverotustiedot, Ajoneuvohallintokeskuk-

sen siirtolupapäätökset, VIES-tiedot, verotustiedot ja toimijoiden tausta) perusteella oleellisia riskitekijöitä kuten maahantuontiin liittyvä ketjutusriski. Näiden osalta on tehty toimenpide-esityksiä verovirastoille ja niiden yhteistyökumppaneille kuten poliisille. Hankkeessa on hyödynnetty laaja-alaisesti eri viranomaisien vertailutietoja ja sen yhteydessä on järjestetty viranomaisyhteistyöverkosto mm. tullihallinnon kanssa.

EU-autojen perintähanke

- Virke toteutti Uudenmaan veroviraston perintäosaston ja Helsingin Kihlakunnan ulosottoviraston kanssa Eu-autoja maahantuoviin velallisiin toimijoihin kohdistetun suppean hankkeen keväällä 2007. Hanke tuotti verohallinnon ja ulosottohallinnon osalta euromääräisiä tuloksia ja usean velallisen toimijan taloudellinen asema saatiin selvitettyä. Kehittämisasiana havaittiin, että velallisen toimijan asiat tulisi saada perimiskelpoisiksi aikaisemmassa vaiheessa, kuin mitä oli tapahtunut. Perintätulokset olisivat todennäköisesti olleet paremmat, mikäli asiakkaan velat olisi saatu perimiskelpoiseksi aikaisemmassa vaiheessa.

Raksa-2008 - hanke, viranomaisyhteistyön valmistelu

- Virke:n henkilöstö on osallistunut verohallinnon käynnistämisen Raksa-2008 hankkeen valmisteluun ja koulutukseen.

Saattohoitohanke

- Saattohoitohanke on jatkunut aikaisempien vuosien tapaan. Uutena piirteenä on poliisin käynnistämä maalitoiminta liittyen saattohoitajiin. Yhteistyössä poliisin talousrikosten esikäsittely-yksikön kanssa on valmisteltu poliisivetoista hanketta tunnettujen saattohoitajien saattamiseksi poliisin esitutinnan kautta liiketoimintakieltoon. Asiaan liittyy poliisin tekemiä tietoluovutuspyyntöjä.

Ulosottoimen tehostaminen viranomaisyhteistyönä

- Virke on tukenut ulosottohallinnon perintätoimia verotustiedoilla liittyen velkaisiin toimijoihin. Perusongelma verohallinnon ja ulosottohallinnon perintätoimissa on se, että verohallinnon omat tiedot eivät järjestelmäsyistä johtuen välity ulosottohallinnon käyttöön. Hankkeessa on testattu verotustietojen vaikutusta velallisen toimijan taloudellisen tilan arvioimisessa ja niitä on käytetty myös tukemaan suoraan ulosoton perintätoimenpiteitä.

6. Kartoitukset

Thai – hierontapaikkojen kartoitus

- Virke teki yhteistyössä Helsingin rikospoliisin kanssa kartoituksen Helsingin Thai - hierontapaikkojen taloudellista tilasta ja toiminnasta. Kartoitusta laajennettiin myöhemmin Sisäasiainministeriön poliisiosaston toimesta valtakunnalliseksi ja Virke oli mukana myös sen yhteenvedon laadinnassa.

Pikavippiyhtiöt

- Virke:ssä on tehty kartoitus Suomessa toimivien pikavippiyhtiöiden toiminnasta ja esitelty niihin liittyviä valvontatarpeita vero- ja poliisihallinnoille.

Kuljetus- ja logistiikka-alan kartoitukset

- Virke on ollut tekemässä laajaa taustakartoitusta kuljetus- ja huolinta-alojen ulkomaalaistaustaisista toimijoista. Kartoitus liittyy tullihallinnon käynnistämään analyysihankkeeseen, KRP:n johtamaan tieliikenteen tavarakuljetuksiin kohdistuvaan "Vankkurit" operaatioon sekä Kaakkois-Suomen ja Uudenmaan verovirastoissa käynnissä oleviin valvontatoimiin. Kartoituksessa on hyödynnetty laajasti eri viranomaisten vertailutietoja, esimerkiksi AKE:n tietoja ja kuljetuslupatietoja.

Romumetallialan toimijat

- Virke:ssä vuonna 2007 käynnistetty romumetallialan toimijoihin liittyvä kartoitus jatkuu v. 2008.

Vuokratyövoimayritykset

- Virke:ssä vuonna 2007 käynnistetty vuokratyövoimaa tarjoavien yritysten kartoitus jatkuu v. 2008.

Karusellikauppoihin liittyvien arvonlisäveropetosten paljastaminen

- Yhdessä Verohallituksen ja tullin edustajien kanssa on järjestetty useita kokouksia, joissa on pyritty löytämään keinoja EU:n sisäkauppaan ja tekaistuun vientiin liittyvien arvonlisäveropetosten paljastamisen tehostamiseksi mm. Tanskan ns. Yellow Fever ilmiöstä saatujen kokemusten perusteella.

7. Muut selvitykset

Selvitys rikoshyödyn jäljitysryhmien toiminnasta

- Sisäasiainministeriön asettaman työryhmän taustatiedoiksi selvitettiin rikoshyödyn jäljittämisryhmien toimintatapoja ja tuloksellisuutta laajalla kyselytutkimuksella.

Rangaistuskäytäntötutkimus

- Verohallinnon vuonna 1999 tekemien rikosilmoitusten pohjalta käynnistettiin tutkimus niihin liittyvästä rangaistuskäytännöstä sekä tutkinta- ja rikosprosessin kestosta. Tutkimus valmistuu vuoden 2008 alkupuolella.

Sosiaalivakuuttamisen laiminlyönnit yritystoiminnassa

- Tutkija Pekka Lith teki Virke:n toimeksiannosta tutkimuksen eräiden esimerkkitoimialojen sosiaalivakuuttamisen laiminlyönneistä ja harmaan talouden vaikutuksesta sosiaaliturvan rahoitukseen.

Kuljetus- ja huolinta-alaa koskevat selvitykset

- Tutkimusyhtiö Osint Oy laati tammikuussa 2007 Virke:n toimeksiannosta Suomen ja Venäjän välisiä maantiekuljetuksia koskevan selvityksen. Toukokuussa 2007 valmistui tämän jatkoksi selvitys Venäjän kansainvälisestä kuljetus- ja huolintaliikejärjestelmästä.

Ulkomainen työvoima rakennusalalla

- Tutkija Pekka Lith teki Virke:n toimeksiannosta tutkimuksen ulkomaisen työvoiman merkityksestä rakennusalalla ja sen vaikutuksesta harmaaseen talouteen. Tutkimus sisältää myös arvion rakennusalan harmaan talouden kehityksestä.

Ulkomainen työvoima Suomessa, esiselvitys

- Virke teetti Osint Oy:llä esiselvityksen Suomessa toimivasta ulkomaisesta työvoimasta. Esiselvitystä jatketaan vuonna 2008 valmistuvalla puolalaista vuokratyövoimaa koskevalla tutkimuksella.

8. Tietoluovutuspyynnöt ja taustakartoitukset

Tietoluovutuspyynnöt

- Eri viranomaiset, pääasiassa vero-, poliisi- ja tullihallinto ovat tehneet Virke:lle v. 2007 yhteensä n. 780 tietoluovutuspyyntöä tutkinnassa tai tiedusteluvaiheessa olevien kohteiden taustojen kartoittamiseksi. Ulosottohallinto on tehnyt n. 1.200 analyysi- ja tietoluovutuspyyntöä pääasiassa verovelallisten yritysasiakkaiden taloudellisen tilan arvioimiseksi ja perintätoimenpiteiden tueksi.

Yhteistyö poliisin talousrikosten esikäsittely-yksikön kanssa

- Kaikkiin pääkaupunkiseudun talousrikosten esikäsittely-yksikön käsiteltäväksi tuleviin 2. ja 3. tason talousrikosjuttuihin liittyy kohteena olevien henkilöiden ja yritysten taustojen kartoitustarve. Näihin liittyviä poliisin tekemiä tietoluovutuspyyntöjä oli v. 2007 n. 100 kpl.

Impulssit

- Vuoden 2007 aikana käsiteltiin ilmiannot työryhmässä verohallintoon tai suoraan projektiin tehtyjä ilmiantoja tai vihjeitä 330 tapausta. Näistä 271 tapausta on joko lähetetty toimenpidetarpeisena eteenpäin tai arkistoitu.

9. Analyysijärjestelmäkehitys

- Virke:ssä on testattu vuoden 2007 aikana Aspida Oy:n kehittämää analyysialustaa, jonka ensimmäisiä osia ovat analyysijärjestelmään liittyvää raportointityökalut yritys- ja henkilöraporttien muodostamiseksi.
- Lisäksi on testattu asioiden hallintaan soveltuvaa Help-desk tyyppistä järjestelmää verohallinnon sähköpostiympäristössä.
- TAHTO- tietojärjestelmän hyödyntämiä tietovarastoja on kehitetty tuomalla sinne uusia ominaisuuksia mm. yritysten omistajatietoihin ja vastuuhenkilöiden suhdetietoihin liittyen.
- Tietovarastoja ja Virken käytössä olevia analyysivälineitä on hyödynnetty useissa ulkopuolisissa yritystoimintaan kohdistuvissa tutkimuksissa. Tällaisia ovat olleet mm. Suomen Pankin tekemät Suomen ja Venäjän välisiin taloussuhteisiin liittyvät selvitykset sekä Pekka Lithin Kauppa- ja teollisuusministeriön toimeksiannosta laatimat selvitykset maahanmuuttajien yritystoiminnasta ja naisyrittäjyydestä.

10. Harmaan talouden ja talousrikostorjunnan tietojärjestelmä

- Viranomaisyhteistyön kehittämisprojektin tehtäviin kuuluu muun muassa tuottaa harmaasta taloudesta ja talousrikollisuudesta tietoa, joka mahdollistaa näiden torjunnassa ja ennalta ehkäisyssä tarvittavien toimenpiteiden suunnittelun ja toteuttamisen. Viranomaisyhteistyönä toteutettujen tutkimusten, kartoitusten ja hankkeiden kautta Virke-projektiin on keskittynyt erityistietämystä harmaan talouden ja talousrikostorjunnan ilmiöissä.
- Projektissa on suunniteltu ja kehitetty Harmaan talouden ja talousrikostorjunnan tietojärjestelmä "TAITO" kyseiseen tiedonhallintaan. Taito-tietojärjestelmä sisältää asiantuntijoiden valikoimia dokumentteja harmaan talouden ja talousrikostorjunnan aihealueelta. Dokumenttien sisältö on kuvailtu asiasanoin, tiivistelmin ja luokin. Taito sisältää niin koti- kuin ulkomaalaisia uutisia, artikkeleita, seminaari- ja koulutusmateriaaleja, muistioita, viranomaisraportteja, tutkielmia, tieteellisiä julkaisuja ja valikoiman internet-sivustoja aihealueen toimijoista.

11. Koulutustilaisuudet

- Projektin henkilöstö on osallistunut kymmeniin koulutus- ja luennointitilaisuuksiin asiantuntijoina ja kouluttajina. Luentopalveluja ovat pyytäneet mm. oikeusministeriö, verohallinto, poliisiammattikorkeakoulu, Tullihallitus, sisäasiainministeriö, Rakennusteollisuus, Rakennusliitto ja Uudenmaan työsuojelupiiri.
- Virke on osallistunut vuonna 2007 pidetyn talousrikosseminaarien ja rikoshyödyn jäljittämistä koskevan seminaarin ohjelmien valmisteluun ja niihin liittyviin järjestelyihin,

12. Kansainväliset tehtävät

- Virke-projektiin sijoitettu PAKK:n erikoissuunnittelija on osallistunut kansainvälisiin analyysi- ja tutkimustoimintaa koskeviin seminaareihin pitäen niissä esityksiä.
- Virke:n hankepääällikkö on osallistunut verohallinnon edustajana EU-komission asettaman jäsenmaiden väliseen automaattisen tietojenvaihtoon liittyvän alatyöryhmän työskentelyyn syksyllä 2007.
- Virke on esitellyt toimintaansa verohallinnon ja tullihallinnon pyynnöstä ns. Fiscalis-vaihdossa oleville ulkomaalaisille virkamiehille ja muille ulkomaalaisille virkamiesryhmille.

- Virken päällikkö osallistui kesäkuussa 2007 Tukholmassa järjestettyyn kansainväliseen kriminologiseen symposiumiin pitäen siellä esitelmän viranomaisyhteistyön hyödyntämisestä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa.

13. Varainsiirtoveroilmoitukset

- Virke:ssä on jatkettu verohallinnon varainsiirtoveroilmoitusten tallentamista TAHTO-järjestelmään ulkomaalaisten tahojen tekemien osake- ja kiinteistökauppojen osalta. Varainsiirtoveroilmoituksia toimitetaan pääasiassa Uudenmaan ja Kaakkois-Suomen verovirastoista.